

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (Δ.Π.Μ.Σ.)
«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

Χωρικός και Κοινωνικός Αποκλεισμός στο Αστικό Περιβάλλον
Η Τσιγγάνικη Κοινότητα του Δήμου Χαλανδρίου

Τριδα Τσεβρένη, Περιβαλλοντολόγος

Επιτροπή Παρακολούθησης:

Καθηγήτρια Ε. Παναγιωτάτου (επιβλέπουσα), Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Καθηγήτρια Α. Βρυχέα, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Αν. Καθηγήτρια Σ. Αυγερινού, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Περίληψη

Θέμα της εργασίας αυτής είναι ο χωρικός και κοινωνικός αποκλεισμός στο αστικό περιβάλλον, και ειδικότερα μια ακραία μορφή του – αυτή του αστικού γκέτο. Ως μελέτη περίπτωσης για τη διερεύνηση του αποκλεισμού στην πόλη επιλέχθηκε ο τσιγγάνικος καταυλισμός του Χαλανδρίου. Κεντρικός σκοπός της εργασίας είναι η προσέγγιση ενός χώρου αποκλεισμού υπό το πρίσμα της σχέσης αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης χώρου – κοινωνίας. Επίσης, η διερεύνηση της «τσιγγάνικης ταυτότητας» πέρα από τις καθιερωμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις που επικρατούν στην «επίσημη κοινωνία», μέσω της προσέγγισης των Τσιγγάνων όχι ως μιας εξωτικής «μειονοτικής ομάδας» αλλά ως αποδιοπομπαίων τράγων ενός ιεραρχικού κοινωνικού συστήματος που χρησιμοποιεί τη φτώχεια, το φυλετικό μίσος και το ρατσισμό για την καθιέρωση και διαίωνιση της ταξικής διάρθρωσης του χώρου και της κοινωνίας. Τέλος, στην εργασία αυτή επιχειρείται η ανάπτυξη ενός ευρύτερου πλαισίου προβληματισμού για το ρατσισμό στην πόλη. Ο σκοπός και οι υποθέσεις εργασίας παρατίθενται και αναλύονται στην *Εισαγωγή*.

Στα *Κεφάλαια I, II, III* και *IV* παρουσιάζονται κάποιες θεωρητικές θέσεις, βασισμένες στις υποθέσεις εργασίας μέσα από μια επιλεγμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Οι θεωρητικές αυτές θέσεις αφορούν τη διερεύνηση του χώρου του περιθωρίου, την παρουσίαση των διαστάσεων του αποκλεισμού των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, τη μορφή και τη λειτουργία της σύγχρονης καπιταλιστικής πόλης, την ανάδειξη του αποκλεισμού στην πόλη. Επίσης, γίνεται αναφορά στην έννοια της «ταυτότητας», στις αλλαγές που έχει υποστεί η έννοια και το περιεχόμενό της στη διάρκεια του χρόνου και στη σχέση της με το φυλετισμό και το

ρατσισμό. Τέλος, παρουσιάζονται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που επικρατούν στην «επίσημη κοινωνία» για την «τσιγγάνικη ταυτότητα».

Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε η μέθοδος του ερωτηματολογίου έτσι ώστε να δοθεί ο λόγος στα αντικείμενα της έρευνας μέσα από την επιτόπια έρευνα. Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου δεν έγινε με σκοπό να αναδειχθούν ουδέτερα και «αντικειμενικά» αξιώματα, να καταγραφεί η εξαθλίωση ή τα εθνογραφικά χαρακτηριστικά μιας κοινωνικής ομάδας, αλλά στηρίχθηκε στην προάσπιση των συμφερόντων και των αναγκών της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας. Το ερωτηματολόγιο βασίστηκε στις υποθέσεις εργασίας και στις θεωρητικές θέσεις που αναπτύχθηκαν στην εργασία, με βάση τις οποίες καθορίστηκαν οι βασικοί του άξονες: χωρικός αποκλεισμός, κοινωνικός αποκλεισμός, πολιτισμική ταυτότητα, ρατσισμός, εκδίωξη από την περιοχή, διάθεση της τσιγγάνικης κοινότητας για συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε αναπτύσσεται στο *Κεφάλαιο V*.

Στο *Κεφάλαιο VI* παρουσιάζεται η περιοχή μελέτης. Παρατίθενται στοιχεία για το Δήμο Χαλανδρίου και τον τσιγγάνικο καταυλισμό, αναπτύσσεται το ζήτημα της εκδίωξης της τσιγγάνικης κοινότητας με αφορμή τα έργα για το μετρό που διεξάγονται στην περιοχή και παρουσιάζεται η θέση του Δήμου για το ζήτημα των Τσιγγάνων.

Στο *Κεφάλαιο VII* παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας, όπως διεξήχθησαν από το λόγο των Τσιγγάνων, όσον αφορά την άποψη των Τσιγγάνων για τα προβλήματα του καταυλισμού, τον χωρικό και κοινωνικό αποκλεισμό της τσιγγάνικης κοινότητας, την «πολιτισμική ταυτότητά» τους, τον ρατσισμό που βιώνουν, την εκδίωξή τους από τον καταυλισμό του Χαλανδρίου, τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες του συλλόγου και το βλέμμα τους για αυτά που τους επιφυλάσσει το μέλλον.

Στο *Κεφάλαιο VIII* παρατίθενται τα συμπεράσματα της εργασίας όσον αφορά την ταξική φύση του αποκλεισμού των Τσιγγάνων, την «τσιγγάνικη ταυτότητα», τις φυλετικές διακρίσεις που υφίστανται οι Τσιγγάνοι και τη διάθεση συμμετοχής τους για την επίλυση των προβλημάτων τους.

Τέλος, στον *Επίλογο* διατυπώνονται οι αναγκαίες ενέργειες προς την κατεύθυνση μιας βαθιάς διερεύνησης του αποκλεισμού των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων στην πόλη και της ουσιαστικής υπέρβασής του, η οποία θα επεκτείνεται πέρα από επιφανειακές και εύκολες λύσεις – μπαλώματα.